

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
TÜRKİYE KÜLTÜR PORTALI PROJESİ

TARİH
TÜRKİYE DIŐI TÜRK TARİHİ
HİND-TÜRK İMPARATORLUĞU (1526-1858)

Prof. Dr. Abdulhaluk Mehmet Çay

2009
ANKARA

5.14. Hind-Türk İmparatorluğu (1526-1858)

Anahtar Kelimeler: Hind-Türk İmparatorluğu, Baburlular, Zahîr'üd-din Bâbur, Ekber Şah.

Timur neslinden gelen ve Türkçe yazdığı “*Vekayi*” adlı hatıralarında kendisinin ve askerlerinin Türkler’e mensup oluşu ile iftihar eden Zahîr'üd-din Bâbur, 1519 yılı başlarında Hindistan’a gelerek Delhi Sultanı Afganlı Lôdi hükümdarı ile uzun mücadelelerden sonra, Pencâb’ın büyük şehirlerini, arkasından Delhi ve Agra’yı alarak imparatorluğunu kurdu (1526). Afgan emîrlerini, Hindû prenslerini Racput hükümdarını mağlûp etti. Putperestlere karşı başarılarından dolayı Gazi diye anıldı (1527), ertesi yıl Luknov, Bengal’i itaatine aldı. Başkent Agra’da öldü (1530). Yerine geçen oğlu Hümayûn (1530-1556) Gücerat hükümdarını, Bihar hâkimini mağlûp etti. Malva ve Handeş ülkelerin fethetti (1535), 1540’da Lahor’u aldı. Fakat kardeşleri ile mücadelelerinde iktidarı kaybederek Safevîler’e sığındı. Sonra da dönerek 1554’de babasının Hindistan dışındaki ülkelerini, 1555’de de Afgan ordusunu püskürtüp Delhi’yi geri alarak Hind-Türk İmparatorluğu’nu ihya etti.

Yerine geçen oğlu Ekber (1556-1605) imparatorluğun en büyük padişahı oldu. 1567’de Ecmir’i, 1570’de Ud ile Gwalior’u zapt etti. 1572’de son hâkimlerini mağlûp ettiği Gücerat’ı eyâlet hâline getirdi, aynı sene içinde aşağı Ganj vâdisini devletine bağladı. Bengal’i 1578’de, Kâbil’i 1581’de, Keşmir’i 1587’de, İndus (Sind)’u 1592’de, Gandahar’ı 1594’de hâkimiyetine aldı. Nihayet Berar’ı zapt etti ve Hindistan yarımadasının büyük kısmını tek idare altında birleştirdi. Aynı zamanda iktisat, kültür, din alanlarında büyük ıslahatçı idi. Agra yakınındaki Fetihpûr-sîkrî şehrini inşa ettirdi. Safevîler’le (Şah I. Abbas), Özbekler’le (Abdullah Han), Osmanlılar’la (III. Murad) ve Portekiz ile münasabetler kurmuştu.

Oğlu Cihangîr (1605-1627) âdil bir padişah olmakla beraber zayıf ve zevke düşküdü. Bu sırada Hindistan ticaretine el atan İngilizler, Gücerat’ın Surat limanında bir “*factory*” (İngiliz tacirlerinin yerleşeceği mahal) açmağa muvaffak oldular (1613) ki, bu Batı’nın Hindistan’a müdahalesinin ilk adımını teşkil etti. Cihangîr’in ölümünden sonra, kardeşi ile taht kavgasında üstün gelen Hurrem, Şah-Cihân adı ile imparator oldu (1628-1658) ve hemen “*devletin selâmeti adına*” kendi soyundan bütün erkekleri öldürttü, padişahlığının sonunda ise oğlu tarafından tahttan indirilerek hapsedildi. Fakat onun zamanında imparatorluk siyaset, san’at, mimarî yönlerden en parlak çağını yaşadı: Dakkan’daki Nizam-şahlar devleti ortadan kaldırıldı (1632), Biçapur’da Âdil-şahlar ve bunun doğusunda Kutup-şâhîler imparatorluğa bağlandı (1636). Tibetliler mağlûp edildi. Kuzeyde Kunduz ve Bedehşan bölgeleri işgâl edildi (1646). Gandahar’a hâkimiyet meselesi yüzünden Safevîler’e karşı işbirliği sağlamak maksadıyla İstanbul’a Osmanlı Padişahı IV. Mehmed’e elçi yollayan Şan-Cihân’a

mühimsenecek bir siyasî destek temin edilememiş ise de, onun arzusu üzerine, Agra'daki dünyanın en güzel mimarî eseri sayılan ünlü Tâc-Mahal türbesinin inşası için mimarlar gönderilmiştir.

Yerine, kardeşleri ile yaptığı mücadeleyi kazanan oğlu Evrengzîb, I. Âlemgîr adı ile hükümdar oldu (1658-1707). Hindistan için çok mühim olan dinî meselelerle yakından ilgileniyor, Mekke Şerifi'ne, Yemen İmamı'na, Habeşistan hükümdarına altın ve gümüşle para yardımı yapıyordu. Osmanlılar'ın Basra vâlilerine memleketinde sığınma hakkı tanıyan Âlemgîr zamanında Merwar bölgesi işgâl (1687), Biçapur tamamen zapt edilerek Âdil-şahlar hükümeti sona erdirildi (1687).

İngilizler'den sonra Hollandalılar'ın da ticarî imtiyazlar aldıkları Gücerat limanlarındaki yabancı şirketlerin sömürücü tutumlarını önlemeğe çalışan Âlemgîr, Hind denizinde türeyen korsanlara karşı kendi ticarî faaliyetinin İngilizler tarafından korunması zarureti dolayısıyla, fazla ileri gidemedi, ancak gümrük vergilerini biraz artırdı.

Âlemgîr'den sonra Hind-Türk imparatorluğunda durum bozuldu. Kabiliyetsiz oğulları ve torunları birbirleri ile taht kavgalarına boğuldular. Mahallî hânedânlar karışıklığı körüklediler. Âlemgîr'in oğlu I. Bahadûr-şâh zamanında (Ölm. 1712) Racputlar ve Hindû dininin gelişmiş bir şekli olan Sih dini mensupları isyan ettiler. Mutaassıp Müslümanlar da büyük ayaklanmalara sebep oldular. Afganlılar istiklâllerini kazandılar. Nihayet imparatorluk ikiye ayrıldı: Delhi-Haydarabâd (1723). Durumdan faydalanan İran hükümdarı Nâdir Şâh Kuzey Hindistan'ı ve Delhi'yi zapt etti (1739), fakat Bahadûr-şâh'ın torununu makamında bıraktı, idare ise İranlı umumî vâlinin elinde idi. II. Âlemgîr'in öldürülmesinden (1759) sonra, Şâh Âlem (Ölm. 1802) zamanında ise idarî hâkimiyet, rakip Fransızlar'ı bertaraf eden, Hindûlar'ı hezimete uğratan İngilizler'in, özellikle Bengal'deki başarısız harekâtı sonunda padişahı himayelerine almaları sonucunda, tamamen İngiliz şirketinin eline geçti (Allah-abâd anlaşması, 1766). Bunun oğulları artık birer İngiliz memuru gibi idiler. II. Bahadûr-şâh zamanında 1857'de patlak veren büyük sipahî isyanını bastıran İngilizler, tamamiyle hâkim oldukları Hindistan'ı İngiltere İmparatorluğu'na bağladılar (1858). 1877'de Kraliçe Victoria resmen Hindistan İmparatoriçesi ilân edildi.

Kaynak (Source):

Bıyıktaş, Halis; Timurlular Zamanında Hindistan Türk İmparatorluğu, AKDITYK-TTK, Ankara 1989, s. 68.

Doğrul, Ömer, Rıza; Ekber, Bir Türk Dahisi, Yüksel Yayınevi, İstanbul 1944, s. 142.

Tarihte Türk Devletleri, C.I, Ankara Üniversitesi, Ankara 1987, s. X + 422.

Tarihte Türk Devletleri, C. II, Ankara Üniversitesi, Ankara 1987, s. VI + (423-816) + 16 Harita.

Tarihte Türk-Hint İlişkileri Sempozyumu Bildirileri (31 Ekim-1 Kasım 2002), AKDTYK-TTK, Ankara 2006, s. X + 369.

Haklar (Rights): (Telif ve kullanım hakları ile ilgili bilgiler.)		
5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca hazırlanan tüm içeriğin her türlü ortamda umuma arz yetkisi sınırsız süreyle Kültür Turizm Bakanlığına devredilmiştir. Bakanlık sonraki zamanlarda hazırlanan içerikle ilgili düzeltme, ekleme, silme veya yayından kaldırma hakkına sahiptir.		
Kaynağı Hazırlayan	Konu Editörü	Proje Yöneticisi
Prof. Dr. Abdulhaluk Mehmet ÇAY	Prof. Dr. Abdulhaluk Mehmet ÇAY	Prof. Dr. Hale KÜNÜÇEN